

Załącznik Nr 1
do uchwały
Nr V/18/2011
Rady Gminy Radziejów
z dnia 23 lutego 2011 roku

LGD

Razem dla Powiatu
Radziejowskiego

Plan Odnowy Miejscowości Biskupice 2010-2020

Opracowała: mgr Ewelina Patyk
Sprawdziła: mgr Agnieszka Krygier
Weryfikował: dr Marek Szuszman

Biskupice 2010

Spis treści

I.	INFORMACJE OGÓLNE O GMINIE RADZIEJÓW	3
II.	CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI	6
III.	INWENTARYZACJA ZASOBÓW SŁUŻĄCYCH ODNOWIE MIEJSCOWOŚCI.	9
IV.	WIEŚ W OBIEKTYWIE	13
V.	ANALIZA SWOT	16
VI.	PODSUMOWANIE	18
VII.	BIBLIOGRAFIA, ŹRÓDŁA	19

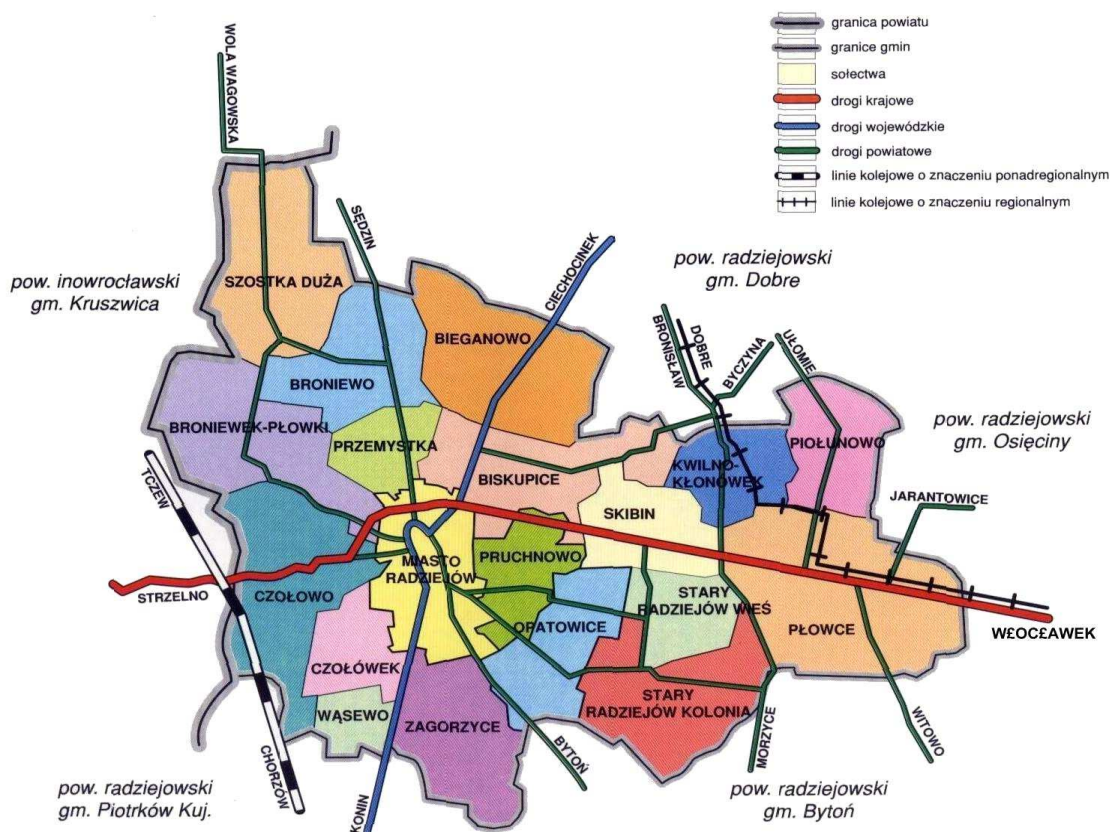
I. Informacje ogólne o gminie Radziejów

Gmina Radziejów leży w środkowo – wschodniej części historycznego terenu Kujaw. Znajduje się we wschodniej części Niziny Wielkopolsko – Kujawskiej.

Uwzględniając uwarunkowania administracyjne gmina położona jest w południowej części województwa kujawsko – pomorskiego i wchodzi w skład powiatu radziejowskiego. Od wschodu graniczy z gminami Bytów i Osiećciny, od zachodu z gminą Kruszwica, od północy z gminą Dobrze, od południa z gminą Piotrków Kujawski. Siedzibą władz gminy jest miasto Radziejów.

Powierzchnia gminy wynosi 92,6 km², z czego użytki rolne zajmują 8779 ha. Obszar gminy zamieszkuje 4530 mieszkańców, średnia gęstość zaludnienia wynosi 49 osób/km².

Według danych Urzędu Gminy Radziejów na jej terenie wyszczególnionych jest 18 sołectw i 27 miejscowości.

Mapa gminy Radziejów z podziałem na sołectwa (źródło: Biuletyn Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Nr 57, czerwiec 2004, s.26)

Gmina charakteryzuje się wysoką produkcją towarową. Główne kierunki produkcji to bydło mleczne, opasowe, trzoda chlewna oraz uprawa zbóż, buraków cukrowych, rzepaku i warzyw gruntowych.

Przez obszar gminy przebiega magistrala węglowa – linia kolejowa łącząca bezpośrednio zagłębie węglowe Górnego Śląska z Gdynią. Składa się ona z dwóch części:

- Południowej Herby Nowe – Karsznice - Inowrocław – Nowa Wieś Wielka (253 km)
- Północnej Nowa Wieś Wielka – Bydgoszcz – Kościerzyna – Gdynia.

Infrastrukturę drogową w gminie stanowią: droga krajowa nr 62 Włocławek – Radziejów – Anusin o długości 12,1 km, droga wojewódzka nr 266 Ciechocinek – Radziejów – Konin o długości 5,3 km, drogi powiatowe – 46,5 km oraz 89, 75 km dróg gminnych.

Obszar obecnej gminy od wczesnego średniowiecza związany był z Kujawami i wyodrębnionym w końcu XIII wieku księstwem kujawskim. Do końca okresu przedrozbiorowego teren gminy znajdował się w granicach województwa brzesko – kujawskiego i powiatu radziejowskiego. Później, w wyniku rozbiorów i podczas zaborów jego podległość administracyjna zmieniała się kilkakrotnie. Od 1918 r. teren gminy znalazł się w granicach powiatu nieszawskiego, w województwie warszawskim. Od 1 kwietnia 1938 r. razem z powiatem nieszawskim, włocławskim, lipnowskim i rypińskim znalazł się on w granicach województwa pomorskiego.

W 1975 roku, kiedy wszedł w życie dwustopniowy podział administracyjny Państwa i nastąpiła likwidacja powiatu radziejowskiego, terytorium Gminy weszło w skład utworzonego wówczas województwa włocławskiego. W roku 1992 podzielono Miasto i Gminę Radziejów na dwie niezależne jednostki: Gminę Radziejów i Miasto Radziejów. Odrodzenie powiatu nastąpiło z początkiem 1999 roku a gmina Radziejów weszła w skład powiatu radziejowskiego, w województwie kujawsko-pomorskim.

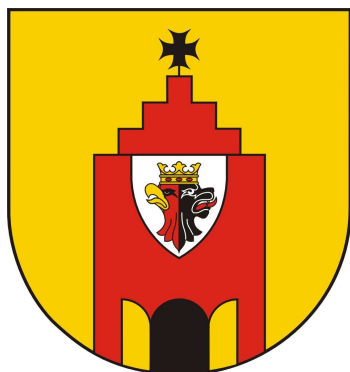
Z Gminą Radziejów wiąże się ważna dla historii Polski bitwa stoczona pod Płowcami 27 września 1331 roku pomiędzy wojskami Władysława Łokietka i armią krzyżacką. Bitwa ta rozwiązała legendę o niepokonanych Krzyżakach, choć nie zakończyła się jednoznacznym zwycięstwem Polaków.

Świadectwem bogatej przeszłości są zabytki i dobra kultury znajdujące się na terenie gminy, które znajdują się pod ochroną prawną i opieka konserwatorską. Należy tutaj wymienić :

- pradziejowy kompleks osadniczy Opatowice – tzw. Wzgórze Prokopiaka,
- zespoły dworsko – parkowe w Biskupicach, Czołótku, Płowcach, Przemystce i Skibinie,
- park podworski w Broniewie,
- kościół parafialny pw. św. Wojciecha i Barbary w Broniewie,
- kapliczki przydrożne w Broniewie, Czołowie, Czołótku i Kłonówku,
- cmentarz rzymsko – katolicki w Broniewie,
- cmentarz poległych w bitwie z 1331 roku w Płowcach,

- pomnik dla uczczenia zwycięskiej bitwy Władysława Łokietka z wojskami Zakonu Krzyżackiego w Płowcach.

Przez teren gminy przebiegają również szlaki turystyczne. Szlak Łokietka wiedzie z Inowrocławia przez Kruszwicę, Radziejów, Płowce do Kowala, Szlak Powstania Styczniowego na Kujawach prowadzi z Aleksandrowa Kujawskiego przez Krzywosądz, Dobre, Radziejów, Piotrków Kujawski, Babiak, Izbicę Kujawską, Brześć Kujawski do Włocławka. Lokalnym szlakiem turystycznym jest Szlak bitwy pod Płowcami wiodący z Radziejowa przez Pruchnowo, Stary Radziejów, Płowce, Witowo do Osięcin.

Herb Gminy Radziejów

Flaga Gminy Radziejów

II. Charakterystyka miejscowości

Biskupice leżą w województwie kujawsko-pomorskim, w Powiecie Radziejowskim, na terenie Gminy Radziejów. Są oddalone o około 3 km na północny – wschód od Radziejowa.

Mapa gminy Radziejów z podziałem na sołectwa (materiały Urzędu Gminy w Radziejowie)

Biskupice	
Województwo	Kujawsko- Pomorskie
Powiat	Radziejowski
Gmina	Radziejów
Liczba ludności	423
Powierzchnia	6,7 km ²

W czasach wczesnego średniowiecza terytorium Biskupic należało do opola radziejowskiego. Za czasów księżnej Salomei zostało ono podzielone na trzy części: pierwszą

otrzymał kościół płocki, druga pozostała własnością książęcą, trzecia natomiast przypadła benedyktynom mogileńskim. Fakt przynależności Biskupic do dóbr kościelnych utrwalił się w ich nazwie.

Na kartach historii Biskupice pojawiają się po raz pierwszy w przywileju księcia Kazimierza z roku 1250 potwierdzającym swobody i posiadłości kościoła kruszwickiego.

Kolejnym dokumentem, w którym pojawiają się Biskupice jest akt z 15 lutego 1319 roku. Wymienia on w gronie świadków sprzedaży wsi Szczytniki sołtysa Biskupic, Rycholda. Na podstawie jego wystąpienia można stwierdzić, że wieś ta miała już nadane przez jednego z arcybiskupów gnieźnieńskich prawo niemieckie. Imię sołtysa wskazuje na jego niemieckie pochodzenie i sugeruje, że wieś została założona przez osadników przybyłych z terenów tego państwa.

W 1370 roku przynależność Biskupic do dóbr arcybiskupich potwierdził przywilejem król Kazimierz Wielki.

W 1489 roku w Biskupicach było 19 łąnów zagospodarowanych, z których opłacano pół marki i osiem groszy czynszu. We wsi była również w tym czasie karczma, wiatrak oraz folwark.

W 1634 roku wieś liczyła 11 domów. Kryzys gospodarczy wywołany licznymi wojnami objawił się spadkiem liczby domów do 9 w 1662 roku. W ciągu następnych lat możemy obserwować słaby rozwój Biskupic graniczący ze stagnacją. W 1674 roku we wsi mieszkały 44 osoby. Wojna północna, ciągle przemarsze wrogich wojsk, grabieże i rabunki spowodowały, że w 1775 roku we wsi było tylko 10 domów.

Od 1726 roku dochody Biskupic przeznaczone były na potrzeby szkoły OO. Pijarów w Radziejowie.

W 1827 Biskupice były własnością kościelną i liczyły 9 domów, w których mieszkało 89 osób. Kilka lat później Biskupice należały już do Antoniego Rudnickiego. Folwark liczył wtedy 577 mórg nowopolskich - około 300 ha.

W latach dwudziestych XX w. administratorem Biskupic był rotmistrz Wilhelm Zawady, a w 1937 Mieczysław Rudnicki. W 1934 roku miejscowość liczyła 179 mieszkańców (wieś, folwark, osada).

W roku 1949 (w tzw. „resztówce” wraz z dworkiem, okolonym pięknym parkiem, z unikalnym drzewostanem, odebranej z rąk Rudnickiego) rozpoczęła swą działalność zorganizowana wówczas 10-miesięczna szkoła rolnicza. Szkoła ta, została zlikwidowana w roku 1955, dwór natomiast zamieniono na mieszkania dla indywidualnych rodzin. W latach 1951 – 1955 w obiekcie znajdował się również Urząd Gromadzkiej Rady Narodowej.

Jesienią 1959 r., w opisywanym dworze dziedzica Rudnickiego zaczęła funkcjonować Dwuzimowa Szkoła Rolnicza. Dwuzimowa, oznaczało dwie zimy nauki stacjonarnej, a latem

praktyki we własnych gospodarstwach. Szkołą kierował inżynier Antoni Ganowicz. Dwie szkolne klasy liczyły po 50 uczniów w każdej. Większość nauczycieli pracowała w niepełnym wymiarze godzin. Placówka działała do roku 1975, w tym czasie bardzo się rozwinęła i zyskała na popularności. Przez 20 lat działalności szkołę opuściło łącznie ponad 500 absolwentów. W związku z dużą ilością uczniów szkołę przeniesiono do nowo pobudowanego większego budynku w Przemystce, gdzie funkcjonuje do dziś.

Od 1975 r. do początku lat osiemdziesiątych dwór był nieużytkowany. W latach 1980 – 1983 został w nim przeprowadzony generalny remont i stał się siedzibą Zastępczego Domu Dziecka. W 1983 r. adaptowano go na pomieszczenia biurowe. Ostatecznie w dworze umieszczono Rodzinny Dom Dziecka.

W latach 70 –tych w Biskupicach zawiązało się Koło Gospodyń Wiejskich, któremu przewodniczyła Genowefa Żuber. Jej następczyni Wanda Hrupek bardzo aktywnie angażowała się w rozwój kulturalny wsi, prowadząc jednocześnie Sklep, Punkt Biblioteczny, Klub Książki i Prasy „RUCH”. Po wielu latach przerwy Koło Gospodyń wiejskich wznowiło działalność w czerwcu 2010 roku. Jego przewodniczącą została Elżbieta Ignasiak.

Biskupice należą do dwóch parafii radziejowskich: część zachodnia do parafii pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego OO. Franciszkanów, natomiast część wschodnia do parafii pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (granicę stanowi droga E-166).

III. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości.

ZASOBY PRZYRODNICZE	
Lasy i parki	W Biskupicach znajdują się park dworski z końca XIX w.
DZIEDZICTWO KULTUROWE	
Obiekty zabytkowe	Zespół parkowo dworski wpisany do rejestru zabytków w dniu 15.09.1984 r. W skład zespołu wchodzi: - dwór murowany z poł. XIX wieku Dwór jest budynkiem założonym na planie wydłużonego prostokąta, murowany, dwukondygnacyjny, nakryty dwuspadowym dachem, z wystawką w części środkowej. Forma budynku i elementy zdobnicze nawiązują do klasycyzmu. Do wejścia znajdującego się w części północnej, prowadzi portyk z dwiema kolumnami. Elewacja dworu jest otynkowana, ozdobiona pilastrami. Powyżej wejścia znajduje się balkon. Aktualnie budynek posiada: drzwi zewnętrzne i wewnętrzne drewniane, na posadzkach drewniany parkiet, ogrzewanie centralne, jest podłączony do sieci elektrycznej, ujęcia wodociągowego i skanalizowany. Obecnie w dworze umieszczony jest Rodzinny Dom Dziecka. - park dworski z końca XIX wieku Park ma kształt nieregularnego czworoboku. W jego skład wchodzi różnorodne gatunki drzew. W chwili obecnej spełnia funkcję wypoczynkową dla mieszkańców Rodzinnego Domu Dziecka. Zespół wraz z budynkami folwarcznymi zachowuje historyczny układ przestrzenny. Konieczne jest bardziej szczegółowe opracowanie monograficzne dworu, oraz prowadzenie prac zapobiegawczych i remontów bieżących, uporządkowanie struktury przestrzennej i rewaloryzacja parku w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Zespół budynków dawnego folwarku – obiekty ujęte w ewidencji jako dobra kultury. W skład zespołu wchodzi murowane budynki o otynkowanych elewacjach i dwuspadowych dachach, powstałe około 1900 roku. Obecnie budynki są częściowo przebudowane.
Obiekty o wartościach	Kapliczka przydrożna z figurą Matki Boskiej – znajduje się niedaleko

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI BISKUPICE

historycznych i sentymentalnych	Domu Dziecka. Przy drodze powiatowej usytuowany jest krzyż na postumencie z kamienia.
DZIEDZICTWO RELIGIJNE I HISTORYCZNE	
Święta i odpusty	W środowisku widoczne jest kultywowanie corocznych odpustów parafialnych. Mieszkańcy Biskupic należą do dwóch parafii radziejowskich: część zachodnia do parafii pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego OO. Franciszkanów, natomiast część wschodnia do parafii pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. Odpusty przypadają odpowiednio w pierwszą niedzielę po 15 sierpnia (Matki Bożej Nieustającej Pomocy) i 14 września (Podwyższenia Krzyża Świętego) oraz w pierwszą niedzielę października.
Tradycje, obrzędy, gwara	Dawniej praktykowany był zwyczaj, zwany „chodzeniem z kozą”, kultywowany od Bożego Narodzenia do święta Trzech Króli.
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	
Biblioteki	Na podstawie ksiąg inwentarzowych wiadomo, że w Biskupicach w 1949 roku została utworzona Gminna Biblioteka Publiczna. Po zmianach administracyjnych w kraju, w 1954 roku funkcjonowała ona pod nazwą Gromadzka Biblioteka Publiczna. Jednak w 1978 roku zmieniła nazwę i siedzibę – stała się Filią Rejonowej Biblioteki Publicznej w Radziejowie i została przeniesiona do Bieganowa. W tym samym roku z inicjatywy Wandy Hrupek w Biskupicach powstał punkt biblioteczny a następnie Klub Książki i Prasy.
Muzea	We wsi nie ma muzeów.
Izby pamięci	We wsi nie ma izb pamięci.
Domy kultury	W Biskupicach nie ma domu kultury. Najbliższy znajduje się w Radziejowie.
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI BISKUPICE

Zaopatrzenie w energię elektryczną	Energię elektryczną do Biskupic dostarcza koncern Energa z siedzibą w Radziejowie.
Zaopatrzenie w ciepło	Zaopatrzenie miejscowości w ciepło oparte jest na indywidualnych źródłach ciepła. Są to w przeważającej części kotłownie opalane węglem lub koksem. Ogrzewają one gospodarstwa i budynki mieszkalne. Indywidualne źródła ciepła i kotłownie emitujące do atmosfery SO ₂ , NO ₂ i CO w ilościach, które dla pojedynczego pieca czy kuchni wydają się znikomo małe, ale są jednak uciążliwe ze względu na bezpośrednią oddziaływanie na środowisko.
Zaopatrzenie w gaz	W miejscowości rozwinięta jest gospodarka gazem bezprzewodowym, który używany jest w gospodarstwach domowych głównie do przygotowywania posiłków.
Sieć wodociągowa	Długość sieci wodociągowej w gminie wynosi 121,7 km. Studnie głębinowe uzdatniania wody znajdują się w Szostce. Zasilają one miejscowości: Przemyska, Broniewek, Płowki, Broniewo, Czołowo, Czołówek, Szybka, Szostka, kol. Wąsewo, BISKUPICE , Rokitki, Tarnówko, część Skibina.
Gospodarka ściekowa	Istnieją przydomowe oczyszczalnie ścieków. Gospodarstwa posiadają też szamba wybieralne.
Usuwanie odpadów	W Biskupicach nie ma wysypiska odpadów. Część mieszkańców wsi zawarło umowy na wywóz odpadów z firmą Saniko, pozostali nieczystości wywożą we własnym zakresie. We wsi ustawione zostały pojemniki do segregowania odpadów.
GOSPODARKA I ROLNICWO	
Zakłady pracy/przedsiębiorstwa	W Biskupicach nie ma zarejestrowanych przedsiębiorstw i zakładów pracy.
Gospodarstwa rolne	Łączna powierzchnia gruntów uprawnych w Biskupicach wynosi 669,1686 ha. Na terenie miejscowości mieszka 76 rolników, posiadających powyżej 1 ha ziemi.
Gastronomia i handel	W Biskupicach nie ma punktów gastronomicznych i handlowych. Najbliższe znajdują się w Radziejowie.

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
Organizacje, stowarzyszenia działające na terenie miejscowości	Dawniej na terenie Biskupic prężnie działało Koło Gospodyń Wiejskich. Jego pierwszą przewodniczącą była Genowefa Żuber. W 1978 r. rolę tę przejęła Wanda Hrupek. Do 1981 roku aktywnie działała, organizując wycieczki m.in. do Łodzi i Poznania, kursy szycia i gotowania oraz spotkania integracyjne dla mieszkańców wsi. Pani Wanda Hrupek prowadziła jednocześnie Sklep, punkt biblioteczny oraz Klub Książki i Prasy "RUCH". Z czasem organizacje te zostały rozwiązane. Koło Gospodyń Wiejskich zostało reaktywowane w czerwcu 2010 r. Jego przewodniczącą została Elżbieta Ignasiak. Obecnie koło liczy ponad 30 członków.

IV. Wieś w obiektywie

Dwór murowany w Biskupicach z połowy XIX w.

Kapliczka przydrożna w Biskupicach

Świetlica w Biskupicach

Spotkanie reaktywujące Koło Gospodyń Wiejskich w Biskupicach – czerwiec 2010 r.

Dyplom dla Wandy Hrupek przyznany przez Woj. Związek Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych w 1987 r.

Spotkanie mieszkańców Biskupic w Klubie Książki i Prasy

V. Analiza „SWOT”

Analiza SWOT (Strenghts, Weaknesses, Opportunities, Threats) identyfikuje oraz ocenia silne i słabe strony społeczności oraz przyszłe szanse i zagrożenia wynikające z wpływu otoczenia i zmian w nim zachodzących.

Szansę i zagrożenia odnosi się do czynników zewnętrznych, nad którymi nie ma kontroli.

Silne i słabe strony tkwią w czynnikach wewnętrznych. Analiza tych czynników pozwala zidentyfikować słabe i mocne strony, jej celem jest wykorzystanie mocnych stron i wyeliminowanie słabych.

Silne strony – uwarunkowania, stanowiące mocne strony wsi, elementy przewagi nad innymi, które należy wykorzystać aby osiągnąć zamierzone cele,

Szanse – czyli, czynniki, które mogą być traktowane jako pomocne i przy odpowiednich działaniach wykorzystane jako uwarunkowania sprzyjające rozwojowi wsi.

Słabe strony – obecnie istniejące problemy i bariery, które należy wyeliminować aby nie utrudniały osiągnięciu misji,

Zagrożenia – czyli, czynniki zagrażające realizacji misji, których wpływ może osłabić podejmowane działania.

Plan odnowy miejscowości powinien opierać się na mocnych stronach mieszkańców, powinien eliminować słabości, wykorzystywać pojawiające się szanse oraz unikać przyszłych zagrożeń.

ANALIZA SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
- dobre połączenie komunikacyjne, - dobra jakość gleb-wysokie klasy gruntów rolnych, - zwiększająca się liczba ludzi młodych podejmujących studia wyższe, - wzrost zainteresowania tradycją i historią, - dobrze zorganizowany dowóz dzieci do szkół, - dobrze rozwinięta sieć telekomunikacyjna.	- brak świetlicy i placu zabaw, - brak chodników, - brak oświetlenia, - niedostatecznie dobry stan techniczny dróg, - starzejące się społeczeństwo, - brak miejsc rekreacji i wypoczynku, - zaniedbany park i dworek, - nie utrwalone tradycje historyczne i pamiątki.
SZANSE	ZAGROŻENIA
- rozwój działalności kulturalnej poprzez budowę świetlicy, - przywrócenie działalności Koła Gospodyń Wiejskich, a co za tym idzie promowanie wsi w okolicy, - dokształcanie mieszkańców – szkolenia i kursy organizowane w wybudowanej świetlicy, - sprzyjająca polityka regionalna, w tym adresowana do rozwoju obszarów wiejskich, - zwiększanie się dostępności do kapitałów i środków pomocowych, w tym pochodzących z Unii Europejskiej, - promocja wsi poprzez działalność kulturową.	- niebezpieczeństwo wypadków z powodu złej nawierzchni dróg, - ujemny przyrost naturalny, - brak troski o dobro wspólne, - brak zaangażowania społeczności w rozwój wsi, - migracja młodzieży do miast, - rosnące bezrobocie/brak pracy.

VII. PODSUMOWANIE

Zapisy zawarte w Planie Odnowy Miejscowości Biskupice spełniają warunek zgodności z zapisami zawartymi w dokumentach dotyczących rozwoju gminy tj. Strategią Rozwoju Gminy Radziejów na lata 2005-2014, Strategią Rozwoju Powiatu Radziejowskiego, Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz zapisami Strategii Rozwoju Kraju. Cele i zadania określone w Planie Odnowy Miejscowości są wewnętrznie zgodne a ich osiągnięcie i realizacja nie powoduje negatywnych skutków dla osiągnięcia celów i realizacji zadań strategii wyższego rzędu.

Dla potrzeb sołectwa Biskupice opracowano zadania jakie powinno się zrealizować w ciągu najbliższych lat, aby poprawić sytuację społeczno-gospodarczą miejscowości wchodzącej w skład całej gminy. W celu stworzenia zbioru inwestycji, działań i zadań, jakie należy przeprowadzić w okresie krótkoterminowym i perspektywicznym na terenie wsi Biskupice posłużono się przede wszystkim sugestiami mieszkańców oraz wynikami analizy SWOT.

Planowanymi do realizacji zadaniami w sołectwie Biskupice są:

1. Budowa świetlicy.
2. Remont i modernizacja dróg.
3. Budowa oświetlenia.
4. Budowa chodników.
5. Budowa placu zabaw.
6. Renowacja zabytkowego parku dworskiego.
7. Budowa kanalizacji wraz z kontenerową oczyszczalnią ścieków.

Wszystkie wyżej wymienione zadania możliwe będą do realizacji głównie przy dużej aktywności mieszkańców umiejętnie kierowanych przez miejscowych liderów, przy odpowiednim zrozumieniu i współpracy ze strony władz samorządowych oraz lokalnych przedsiębiorców i rolników. Oczywiście warunkiem koniecznym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu finansowania tych zadań ze strony władz gminnych, samorządów wyższego szczebla, instytucji dysponujących środkami unijnymi, przedsiębiorstw użyteczności społecznej oraz firm prywatnych.

VIII. Bibliografia, źródła:

- Augustyniak S. *Zarys dziejów sołectw (miejscowości) Gminy Radziejów*.
- Callier E., *Kruszwica*, Inowrocław 1895, s. 145.
- Chodyński S., *Szkoła OO. Pijarów w Radziejowie i Włocławku*, Włocławek 1911 r., s. 9-17.
- *Gromady w powiecie Nieszawskim*, Głos Nieszawski, nr 4/1934, s.6.
- Guldon Z., *Osadnictwo powiatu radziejowskiego w XVII-XVIII wieku*, Zapiski Kujawsko – Dobrzyńskie, 1978 r., s.234.
- Karczewski D., *Lokacja Radziejowa na tle urbanizacji średniowiecznych Kujaw [w:] Radziejów poprzez stulecia. Materiały sesji naukowej „Radziejów poprzez. W 750-lecie nadania praw miejskich dla Radziejowa” zorganizowanej 11 maja 2002r. w Radziejowie*, pod red. D. Karczewskiego, Włocławek-Radziejów 2002, s. 31-32.
- *Rejestr podymnego województwa brzesko-kujawskiego z 1634 r.*, s. 233.
- *Rejestr pogłównego województwa brzesko-kujawskiego z 1674 r.*, s. 157.
- **Strategia Rozwoju Gminy Radziejów na lata 2005-2014**, Radziejów 2004.
- **Strategia Rozwoju Powiatu Radziejowskiego**.
- **Studium wykonalności i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radziejów**, Radziejów 2008.